

הלכות שבת סימן שצח שצט

ביאורים ומוספים

[שו"ע ס"ד]

אם הוא פל-כף וקוף? שאם יורידו חוט המשקלת מראשו לא יתרחק מן הגג וילמטה בשפולו ארבע אמות.

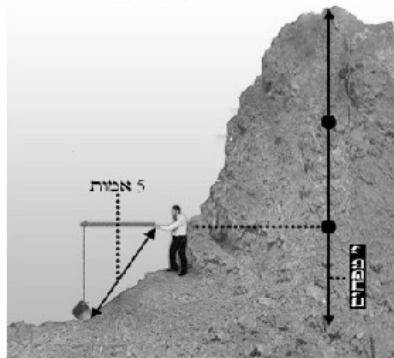

(3) כזה

(4) בלומר, שבכך נובל לדעת שראש החר אינו רחוק ארבע אמות בקו אווירי מהמקום שמעל תחתית החר. ולחלן ברין מידת הגיא (ס"ד) כתב הביה"ל (ר"ה ודוא), שבין אם היה אורך השיפוע של הגיא עשרים אמות ובין אם היה אלף אמה, לעולם דינו שאם מתרחק חוט המשקלת ארבע אמות צריך למדוד את המורה, ואם אינו מתרחק אין צריך למדוד, שכך הן מידות הכמים. וכן משמע בשו"ע כאן, שהביא את החילוק בין מתלקט עשרה טפחים מתוך חמש אמות או מתוך ארבע אמות דוקא כשהשיפוע כולו מתרחק ארבע אמות. אמנם אם השיפוע נוח יותר שמתלקט עשרה טפחים מתוך שש אמות, שבה הוא נדון כקרקע חלקה, משמע ברש"י (עירובין נח, א ד"ה לא שנו) שצריך למדוד את השיפוע גם אם אין באורך השיפוע ארבע אמות. שכתב שדין זה נאמר במקום שצריך לקדח.

[שו"ע שם]

ואם חוט מתרחק מן הגג ארבע אמות ומתלקט עשרה מתוך חמש, דהיינו שבהלכה חמש אמות של שיפוע עולה עשרה טפחים.

(5) כזה

[משנ"ב ס"ק יב]

דוקא בשפוע נח שהוא נוח להלך.

(6) את שיפוע החר אמות אפשר למדוד בשני אופנים: א. שמודד באורך שיפוע התל, ואחר שהגיע לראש אמות רואה אם הגביה י' טפחים מהקרקע. ב. שמודד ד' אמות בקו אווירי ישר מעל התל, ורואה אם במקום נוסתימו החר אמות יש גובה י' טפחים, ובאופן השני יתא בשפוע התל יותר מד' אמות. ומלשון השו"ע כאן שכתב שבהלכה ד' אמות של שיפוע עולה י' טפחים, משמע שהרי זה אמות נמדדות באורך השיפוע. וראה לעיל סי' שמה ס"ק ה שהבאנו מחלוקת הפוסקים ברבר.

[משנ"ב ס"ק נח]

לא ימירו מהחומה אלא מן הפנים.

(66) העיר שאין לה חומה, כתב הבית מאיר (ס"א) שמדברי הרמב"ם והטור נראה שאפילו כשאין לה חומה נחשבת כולה כד' אמות, ומודדים מהבית החיצון נראה מה שהובא בביה"ל לקמן סי' תה ס"ט ר"ה אם, ברין זה. וראה שעה"צ לקמן סי' תח ס"ק יג.

[משנ"ב ס"ק נח]

אפילו החומה רחוק הרבה מן הפנים.

(67) והיינו דוקא בחומה המגיעה על העיר, שבכוחה להחשב חלק מן העיר וכל השטח שבחוכה מצטרף לעיר, אבל מחיצה במסיפס [מחיצה רעועה], כתב החזו"א (א"ח סי' קי ס"ק כ ד"ה ואמנם) שקרוב הדבר שאין מורדין ממנה אלא מן הבית. ובשונה הלכות (ס"ג) הביא את דבריו בלשון זו: "שדוקא בחומה המגיעה על העיר מורדין ממנה, אבל במחיצה בעלמא שסביב העיר אין מורדין העיבור מהמחיצה [אלא מהבית]".

אמנם הדבר פשוט שאין למחיצה כח להכליל את כל השטח שבחוכה כחלק מן העיר מדין עיר, אבל אם היא גדולה ברין וכל שבתוכה הוא רשות היחיד, נחשב הכל כד' אמות ומורדין את התחום מהמחיצה, כמבואר בשעה"צ לעיל (ס"ק כז) שכל מקום המגודר במחיצות הריהו כד' אמות אף שאין לו שם עיר. ועיקר משמעות דין זה היא לענף עיבור, שאין נותנים עיבור אלא לעיר, ואם בן מקום הגדור במחיצה בעלמא אין מורדין את העיבור מהמחיצה אלא מהבית. [הערת הגר"י קופשיץ, והסכים עמו הגר"ח קניבסקי (מכתבים)].

סימן שצט

במה מורדין התחומין, ומקום המדידה, ומי הוא המודד

[שו"ע ס"ב]

חוזר לאחוריו עשרים וחמש אמה.

(1) וצורת מדידת אותן כ"ה אמה שחוזר לאחוריו, כתב המחצ"ה (ס"ק א) שמודדן בפסיעות בינוניות, והיינו שלאחר שמדד חמישים אמה בחבל חוזר לאחוריו כ"ה אמה בפסיעות, ומשם מודד שוב בחבל עד הצהר, ובספר בירורי המידות כתב, שמאחר שמחצית החבל אורכו כ"ה אמות, יכול לחזור לאחוריו על ידי קיפול החבל לשנים, ואף על פי שחבל קצר נמתח יותר מדאי, כאן הוא לחומרא ומותר.

[משנ"ב ס"ק נח]

קבעו לו חקמים מקום לשום פגגו ראשי התכלה.

(2) והטעם שקבעו דוקא כנגד הלב, כתב המאירי (עירובין נח, ב ד"ה ולא ימרו) משום שבמקום זה נוח להחזיק את החבל ולכוין שיהיה ישר.

רבות כשאר העדות: **יא** ש"עיר שהקפה (נג) ואחר־כך ישובה, מודרין לה (נד) ממקום (י) ושיבתה; ישובה ואחר־כך הקפה, מודרין לה (נה) מח'מתה:

א * אין מודדין תחום העיר * אלא בהכל (א) של פשתן בשל חמשים אמה, (ב) לא פחות, שטוח נמכת בייתר, ולא ארוך יותר, מפני שאינו נמכת כראוי: ב * אם יש (ב) (א) נהר לפניו לסוף שבועים יתקמש אמה, לאחר שמדר חמשים אמה חוזר לאחוריו עשרים ותמש אמה⁽¹⁾, כדי שיהא החבל של חמשים אמה שלם (ד) עד הנקד: ג * ישיש החבל (ה) פנגד לבו ה'יממתנו' (ו) בכל פחו: ד * ילא ימורד אלא פנגד העיר; אפלו אם יש הרים וגאולות פנגדה, (ז) לא ילך מןפנגדה (ח) בצדה שהיא ישר וימורד שם ויחזור פנגד העיר לפי מדה שמורד שם, (ט) אלא ימורד פנגד העיר. 'וכשניגיע לחר, אם "הוא בליך וקורט" שאם יורידו חוט המשקלה מראשו לא יתרחק מןפנגדו ולמטה בשפולו ארבע אמות⁽²⁾, * אז (י) אין צריך למדד (פליךף) "הירידה והעליה אלא אם יש מישור בראשו, ואם אין מישור בראשו אינו מודד כלל. ואם חוט מתרחק מןפנגדו ארבע אמות * ומתחלש עשרה מחוך חמש, דהינו שבהלוף חמש אמות של שפוע (יא) עולה עשרה טפחים⁽³⁾, (יב) אז רואים אם אין משפתו אל שפתו אלא חמשים אמה, (יג) מכליעו בהכל של חמשים אמה, (יד) כשזוקף עץ גבה בשפתו מזה ועץ

הולכים למקום אחר, אבל אם קבוצים במקום אחד הוי כעיר, מנג'אבהם: (י) **לשבתה**. פירש, מן הפתים ולא מן החומה, אם אין בחומה בית-היה: (כ) **הנה**, שהוא רחב יותר מזה אשר ביתו-סוף:

* אין מ'דדין תחום העיר וכו'. נחב הכליבו בשם הר"מ: אדם שמועד אלפים אמה לתחום ישבת צדף הלכות, אם אין שם אלא אפנים בקצמם אין לסמוך על זה וללך בבלין שמה יש יוסה, כי מן הדיון אין לאמה כי אם ששה שטחים, עד כאן לשון דרכי-משלה, ובתורה, דשמה אין מצומצם למסד פסוקה פינוית. ונקאה רצאה לדבריו, ודלא מצומצם בפקדנה לסמוך על פסדות כי אם ששע שטחים בקדשה ואינו ידע תחום-שבת נדן מבין, שמיא אפשר לו בענין אחר, אבל עקר מדינה לסתולה הוא בחבליים, כדן דאיתא בעניננה ופסל מקום נראה עקר הפלוגה, ששם אין פדעויה למנות כל אלפים בשלמות ויכול לסמוך אף לכתחלה על קדידות פסיעות: * וישם החבל פגנר לבו. עין פמשינה בורנה, ושען בתדושי הרטפ"א ששכת דהוא הדיון דיכול למדוד בתפחת החבל עליצבי קרקע, ולא ממעטעין רק שלא יצח אחד פגנר ראשון ואחד פגנר כרגולותיו ונקמא מרעם בתחומין: * אז אין צורך למדוד וכו'. ואין חילוק בין אם הוא אדם ששם פמשינה: * ויתר: * ויתחלה עשרה מתוך חמש פסא מתלמטים

יבדלקמה: יא (נג) ואחר־כֵּן לִשְׁבֵּה. ואֵינָה מְלַשְׁבֶּת קֶלֶה עד החומה: (נד) מִמָּקוֹם לִישִׁיבָתָהּ. פְּרוּשׁ, לא יִמְדַּד מִחֻמָּה אֶלָּא מִן הַבַּתִּים⁶⁶ וְלִדְעַת הַרָמָ"א לֵעִיל בִּסְעִיף ה', נִוְתָן לָהּ עוֹד שְׂבָעִים אַמָּה וְיִשְׂרִים]. שֶׁהַחֻמָּה זו אֵינָה חֻשְׁבָּה לְשִׁנְיָה קֶלֶה בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁלֹּא הִקְפָּה לְדִירָהּ, שְׁנֵעֲשִׂית קֹדֶם לִישִׁיבָתָהּ, (סז) אִם לֹא שֵׁשׁ בַּחֻמָּה בִּתְדִירָתָה וְדִמָּה בַחוּץ שְׂבָעִים אַמָּה וְיִשְׂרִים לִישִׁיבַת בְּתֵי הָעִיר, (סח) מִזְּסָפֶת עָמָּה: (נז) מִחֻמָּתָהּ. אֲפִלּוּ הַחֻמָּה בַּחוּץ הִרְבָּה מִן הַבַּתִּים⁶⁷, דְּבִינָן שֶׁהָקָפָה אַחֲרֵיכֶּן, מִקַּבֵּי הָקָף לְדִירָהּ, וְכָל מֶה שֶׁבִּזְרָקָה חָשִׁיב בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. וְלִדְעַת הַרָמָ"א לֵעִיל בִּסְעִיף ה', נִוְתָּנָן לָהּ מִתְחֵלֶה הַשְּׂבָעִים אַמָּה וְיִשְׂרִים מִחוּץ לַחֻמָּה וְאַחֲרֵי הַחֻמָּה מִדִּירָהּ לְהַאֲלִיפִים:

א (א) שֶׁל פִּשְׁתָּן. וְאֵי דָאִין לֵךְ יָפֵה לַמֶּדָּה מִשְׁלֵשְׁלָאוֹת שֶׁל פִּרְזוֹל, כִּי קִבְּלוּ חו"ל דְּבַחְבֵּל שֶׁל פִּשְׁתָּן מוֹדֵדִין, (ב) מִדְּכֵתִיב

(א) וְיִפְתָּל פְּשָׁתִים בְּיָדוֹ: (ב) לֹא פָחוֹת וְכוּ'. בִּיחָד. וְנִמְצָא שְׁעוֹר הַתָּחוּם יוֹתֵר מֵאַלְפִים, וְכֵן לַהֲפוּךְ. בְּצִדְךָ יוֹתֵר מִחֲמִשִּׁים שְׂאֵי אֲפֶשֶׁר לִמְחֹחַ מִפְּנֵי כְבֹדוֹ, וְנִמְצָא אִתָּה מִקְצֵר בְּשִׁעוֹר הַתָּחוּמִין: ב (ג) נָהָר. שְׁהוּא רַחֵב יוֹתֵר מִעֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה אַמָּה, (ד) דָּאֵם הֵיא רַק עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה, הֵלֹא אֲפֶשֶׁר לְהַכְלִיעָה בִּיחָד עִם עֲשָׂרִים וְחֲמִשָּׁה שֶׁל הַיִּבְשָׁה בְּחֻבֵּל שֶׁל חֲמִשִּׁים אַמָּה: (ו) עַד הַנָּהָר. וְאַחֲרֵיכֶּךָ יִמְדוּ בְּחֻבֵּל זֶה מִשְׁפֹּט הַנָּהָר הֵנָּה עַד אַחֲרֵי עֵבֶר הַשֵּׁנִי מִן הַנָּהָר. וְכָל זֶה אִם הַנָּהָר מִחוּץ רַק עַד חֲמִשִּׁים אַמָּה: וְאִם הוּא רַחֵב יוֹתֵר מִחֲמִשִּׁים אַמָּה, עִין יְרוּשָׁלַיִם בְּכִיצֵד מִצְבָּרִין: ג (ד) בְּנֶגֶד לְבָן. קִבְּעוּ לוֹ (ג) חֲמִמִּים מְקוֹם לְשׁוֹם כְּנָגְדוֹ רִאשֵׁי הַחֻבֵּל, שֶׁלֹּא יִזְנֹן זֶה כְּנָגְדוֹ צֵאֲרוֹ זֶה כְּנָגְדוֹ רִגְלָיו, וְהַחֻבֵּל מִתְקַצֵּר וְהַתָּחוּמִין מִמִּטְעָטֵץ עַל־יָדֵי זֶה: (ו) כָּכָל פָּחוֹת. מִשׁוֹם דְּמִכְבִּיד (ז) בְּאִמְצַע וְאִינוֹ נִמְסָחַת פְּרָאִי, אִם לֹא שִׁימְתֻּהֶנּוּ בְּכָל פָּחוֹת: ד (ז) לֹא יִלָּךְ מִכְּנֻגְדָּה וְכוּ'. הַשָּׁעִם, (ח) דִּלְפָּעִטִים יֵשׁ כְּנָגְדוֹ הָעִיר הָרִים וְגֵאֲזוֹת, שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְקִבְרָ אוֹ לְמִדָּה מִדִּינָה: וְהַיִּבְשָׁה: (ח) בְּצִדָּה שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵל, וְאֵף דִּלְקָמֶן בְּסִיעָף רַחֵב, וְכִשְׁהִיבִצַּע לְהֵר אוֹ לְגִיא וְאִינוֹ יָכוֹל לְהַכְלִיעַ מִמֶּר לִילָף מִן הָעֵד, כִּי מִיָּד דִּהְיָא וְהָרֵר אִינוֹ רַחֵב כִּלְיָכָּ וְיָכוֹל לְהַכְלִיעָו בְּהַחֻבֵּל שֶׁל חֲמִשִּׁים אַמָּה, אֲלֵא שְׁהוּא רוּצָה לִילָף וְלִמְדוֹ מִן הָעֵד שְׁנוֹת לוֹ יוֹתֵר כְּרִי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לָהּ [וּפְרִישָׁתָּה]: (ט) אֲלֵא יִמְדוּ כְּנָגְדוֹ הָעִיר. וְכָכָל מְקוֹם אִם כְּנָגְדוֹ הָעִיר גּוֹפֵא (ו) יֵשׁ מְקוֹם מִשְׁעוֹר כָּלֵא הָרִים וְגֵאֲזוֹת, צָרִיךְ לְמִדָּה בְּמִקוֹם הַמִּשְׁעוֹר: (י) אֵין צָרִיךְ לְמִדָּה הַיִּרְיָדָה וְהַעֲלִיָּה אֲלֵא וְכוּ'. רוּצָה לוֹמֵר, שֶׁיִּמְדוּ הַמִּשְׁעוֹר שֶׁלְמַעַלָּה לְכַד: (י) וְהַשָּׁעִם, בֵּינָן שְׁהוּא נִקְרָא מֵאֵד שְׂאֵין רַחֵב הַשָּׁפֹּעַ כִּי אִם פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, וְגַם קָשָׁה לַעֲשׂוֹת שֶׁם קָדוֹר וְהֵינּוּ מֵהַ שְׂאֵתָד עוֹמֵר בְּרִגְלֵי הָהָר וְאֶחָד לַמַּעֲלָה, הַמְבֹאֵר לְקַמְחָה. בְּשׁוֹפֵעַ קֶצֶר בְּהַה קֶלֶף בּוֹ שֶׁלֹּא יִמְדוּ הַשָּׁפֹּעַ כָּלֵל: (יא) עוֹלָה עֲשֻׁדָּה טָפְחִים. בְּשִׁטָּח הַטֹּבָה: (יב) אֵז רוֹאִין וְכוּ'. רוּצָה לוֹמֵר, דְּנִקְרָא בְּשׁוֹפֵעַ זֶה שְׁהוּא גִּוּחַ הַלְהוֹטָה, לְפִיכֶךָ מוֹדְדִין אוֹתוֹ עַל־יָדֵי הַכְּלָעָה, מֵהַ שְׂאֵין בֵּן הֵיכָל שְׁעוֹלָה עֲשֻׁדָּה טָפְחִים בְּגִבָּה עַל־יָדֵי אַרְבַּע אַמּוֹת, שְׂאִינוֹ נֹחַ לִילָף עַל־יָדֵי הַנִּקְיָפָה, אֵין צָרִיךְ לְמִדָּדוֹ אֲלֵא בְּאִמֵּר הַדַּעַת, וְכִדְלָקְמָה: (יג) מִכְּלִיעוֹ בְּחֻבֵּל שֶׁל חֲמִשִּׁים אַמָּה וְכוּ'. פְּרִישָׁה, מִכְּלִיעַ הַשָּׁפֹּעַ, וְאִינוֹ מוֹדֵד כִּי אִם כְּמֹ שֶׁרַחֵב לְמִשְׁה בְּהַתְחִית הָהָר, וְהַמְבֹאֵר הַמִּתְחַבֵּר אֵיךְ לַשְׁעַר זֶה: (יד) שְׂאִינֶכָּה עַץ גִּבָּה וְכוּ'. וְאִם הָהָר קָצֵר בְּרַחְבּוֹ אֵין צָרִיךְ לְנִקְיַפְתָּ עֲצִים, אֲלֵא יַעֲמִיק עֲצָמוֹ מִן הָהָר לַצִּדּוֹ

(כח) מְגוֹ-אֶרְקָהּ וְשָׁשׁוּ: (כט) וַיִּדְרֹת הַרְמֵ"א לַעֲלֹל צִידָךְ לָתֵן לָהּ עוֹד שְׂבָעִים אָפָה וְיִשְׂרָיִם מְבִית־דִּירָהּ וְהַגִּזְיָה. וַיַּעֲלֵל בְּבָאֹר הַחֶלֶקֶת בְּאֶרְזֵי דְבִכּוֹן לִהְיוֹת בְּתַרְבֵּהָ רַאשׁוֹנִים דְּסִבְרֵי שְׁאֲחֹר שְׁתָּתוּן לָהּ עֲבוֹר אַחֵר אֵין נוֹתֵנָן שָׁם עוֹד שְׂבָעִים אָפָה: (ל) וַיְרַשְׁלֵמִי: (מ) בִּית־יוֹסֵף: (נ) רִשְׁיִי: (ז) ט"ו: (ז) רִאשִׁי: (ח) גִּאֲוֹד־עֶלֶב בְּשֵׁם הַתּוֹסֶפֶת: (ט) רִאשִׁי:

הלכות שבת סימן שצט

532

באר הגולה

אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה^(ט); ואם אינו יכול להכליעו בחבל של חמשים אמה למודדו בחבל של ארבע אמות, וכך יעשה: אחד עומד ברגלי הבר למטה ואחר למעלה ממנו ברחוק ארבע אמות^(ט). ונותן הסתחון בחבל כנגד לבו^(טו) והעליון כנגד רגליו^(טז), ועולה הסתחון למקום שעומד העליון והעליון עולה ארבע אמות ומודדין כבתחלה, וכן יעשה עד שימודד כלו. ויאותם הוא משפע יותר, שבתחלה ארבע אמות עולה עשרה טפחים, אז הקלו בו ולא הסריחוהו להכליעו בחבל של חמשים אמה על ידי קורות, אלא אם אין בו אלא חמשים אמה ישער אותו כמזה יש בו לפי אמה העצת, ויאותם יש בו יותר מחמשים אמה^(יז) מודדו בחבל של ארבע אמות: ה' מהגיע לגיא, אם חוט המשקלת מתרחק^(יח) מכנגדו למטה ארבע אמות^(יט), אז רואים^(כ) אם יכול להכליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו^(כא), ואם לאו מודדו^(כב) בחבל של ארבע אמות^(כג), ויאותם שלא יהא עמק יותר מאלפים, אבל אם הוא עמק יותר מאלפים, מודד הידידה והעלית^(כד) של כל השפוע. ויאותם אין החוט מתרחק מכנגדו ארבע אמות^(כה), יאזו^(כו) אם יכול להכליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו, ויאותם לאו, אינו מודד כלל השפוע של ידידה וצליה אלא המישור של מטה ויאותם אם עמק יותר מאלפים: ו' מהגיע לחר^(כז) (א' לגיא) וכל מה שהוא ממנו מכנגד העיר הוא רחב מחמשים אמה, שאינו יכול להכליעו, כגון שהוא במזרח העיר וכל ארץ מזרח אינו יכול להכליעו, אם יכול להכליעו^(כח) בתוך אלפים של צד צפון או דרום, (כה) ילך שם ויכליעו^(כט) בין שהוא צדן בתוך התחום של צד העיר, (כו) אבל אם אינו יכול להכליעו בתוך אלפים של צד העיר, (כז) לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להכליעו^(ל): ז' באין סומכין אלא על מדידת אדם ממחנה^(לא) (כח) שהוא ידע מדת התקנה: ח' יהיו לנו תחומי שבת^(לב) (כט) מתקנין ויבא ממחנה ומדר, (ל) רבה בתחום מהם ומעט בתחום, שומעין לו (לא) אף בתחום שרבה: הגה מדר ומצא מדרו במנחת חינוך צפונית יתרה על שכנגדו במנחת חינוך דרומית, מותח החוט של

ל שם בנפלא בפירוש המשנה
מ ברתא שם בפירוש
ל ש"י ב בראשית שם
ס טפחה שם ג' ו'
וגמרא נ"ח ע' שם
במשנה ובפירוש ש"י
פ' שם
ע' מהא"ש שם ק' שם
בגמרא ד' מהא"ש שם
ש' מהא"ש שם ד' ו'
הורד' שם ת' פלגא
טורא ד' ו'
א' פסוק שם ג'
ויפירוש ש"י שם
ב משנה ט' בפירוש
התקנים
ג' ו' ב' ב' פ' ד' כ'
החלטה
(א) (פ' ד', ו' פ' ד')
שומעין לו פ' ד'
שומעין להם פ' ד'

באר הגולה

מתוך ששה^(א), שנים הדר מדר, דעת הרשב"א שבה מדר הדר משאר קרקע חלקה, והנה העיר נצמד שהמקום גסרן סוכר הכי, והעמיק סאלה רבה דברי הרשב"א לחלקה, וכן משמע בספר בריא"ו שהוכח בשלש גבורים, עין שם, דע, שאם יש גסרן מקום מישור כנגד העיר אין צריך כלל למדד את הדר, אלא מודד את מקום המישור והשפוע מקום הדר נגאון יעקב בשם הרוספתא, ואין חילוק בין הדר הוא גדול או קטן: * ואם יש בו יותר וכו' בחבל של ארבע אמות, דין זה הוא דעת הרא"ש והטור, ודבוקא להו דמה שאמר בגמרא ואומדו הוא רק בשבתה רחבו צד חמשים אמה, ולא מנהיגין אותו להכליעו, אבל לא בשבתה רחבו יותר דבעלמא בעינן קדור דוקא, אם בזה דינא הכי, וכן הוא גסרן דעת הרמב"ם בפ' ד' מהלכות שבת חלקה טו, ואמנם דעת רש"י והרשב"א בעבודת הקדש ודבנו יותן דאף בזה סגי על ידי אפדנא, ועין בבאור הר"א וכן בחידושי על הש"ס שפצדו לדינא פהי רבנא להקל: * והוא שלא יהא עמק יותר מאלפים, אבל עד אלפים אין חילוק בעמק בין עשרים אמה או חמשים או אף יותר, הכל מלי אם מתרחק למטה מכנגדו ארבע אמות, אף על ידי ששני אמות שפוע של דבר מועט נות להשפוע יותר

ומודד שם בחבל על הקרקע חלקה [מחידושי הריטב"א]: (טו) ואם אינו יכול להכליעו וכו'. מדי ששה ארץ הרבה ואינו מתקצר מחמשים אמה אף בתוך אלפים אמה ששפועי העיר, דאי לא הכי הרי מבאר בסעיף ו' שילך שם בפסוק שמתקצר ויכליעו שם [חידושי רבי עקיבא איגור]: (טו) והעליון כנגד רגליו. דעל ידי זה (ח) מתמצט מדרו של כל ארבע אמות חצי קומת אדם: (יז) מודדו בחבל של ארבע אמות, והינו כנפוד לעיל, שאחד עומד ברגלי הדר וכו'. ועין בבאור חלקה דעת כמה פוסקים דבקיבא להו דאף בזה סגי המדידה על ידי אמה העצת לבד בין שמתקצט צדנה מהו ארבע אמות: ה' (יח) מכנגדו למטה ארבע אמות, ואין יורד הגיא בקופה למטה פלגה, לכן שיהו בו בין הקלעה בין קדור, ויבדקו, מה שאין בן קופה שפוע יורד בקופה הרבה, שאין החוט מתרחק מכנגדו ארבע אמות, לא אמרין בה דין קדור, וכדלקמה: (יט) אם יכול להכליעו בחבל וכו'. ובהו אפילו מחלקט בעמק השפוע צדנה ספחים גבה מתוך מלשך ארבע אמות (ט) גסרן מבליעו, ולא אמרין אומדו כמו בדר בסעיף הקודם, שאין טוח בהכלעה, שאין צריך לוקח עצים: (כ) בחבל של ארבע אמות, ובגל על ידי קדור: (כא) של כל השפוע^(כב), רוצה לומר, מדידה נפה כמו קרקע חלקה, ואפילו אם יכול להכליעו בחבל של חמשים אמה: והשעם, שפוען שהוא עמק יותר מאלפים, שהוא שער תחום שבת^(כג), חשבוהו בפני עצמו [לבוש]: (כב) אם יכול להכליעו וכו'. והינו נמי (י) משום שאין טוח בגיא בהכלעה, לאפוקי הו' שיש טוח בהכלעה על ידי עצים וקופים, לכו אף צריך למדד אלא המישור, כמו שכתוב ב' ש' סעיף ד', עין שם: (כג) אינו מודד כלל וכו'. רוצה לומר, ולא מנהיגין לקדד בשפוע וקוף בזה, ורק למדד את הקרקע השונה, וכמו למעלה לענין הו' (כד) בתוך אלפים וכו'. ששם מתקצר הדר והגיא: (כה) ילך שם ויכליעו, ומודד והולך שם (יא) משפחו והלאה עד כנגד מקום שכלה שם רחב הדר והגיא כנגד העיר, וחזור למדרו כנגד העיר ומשלים למדת תחומין: (כו) אבל אם אינו יכול וכו'. שההו והגיא אינו מתקצר מרחבו גס שם: (כז) לא יתרחק יותר וכו'. שלא יטעו (יז) לומר הוואין אותו שעוסק שם במדידה, שמדת תחום של צדדי העיר מגיע עד שם, ובאפן זה בעל פרחו (יז) צריך לקדד את רחב הדר והגיא כנגד העיר: ז' (כח) שהוא יורע וכו'. וגם (יז) יהיה בקי בדיני המדידה: ח' (כט) מתקנין, רוצה לומר, אף שהיו מתקנין שער קאן הוא מקום התחום, מכל מקום בין שפא אחר כך ממנה ומדר, שומעין לו בין להחמיר בין להקל, ופשוט דמירי בשאין ידוע לן שהתנהגו הראשונה נעשה על ידי מדידת ממטה, דאי לא הכי אין שומעין להשני רק בשמירה ולא בשממט, וכדלקמה בסעיף ט: (ל) רבה בתחום מהם וכו'. רוצה לומר, ששומעין אחד רבה ובמקום אחר מעט: (לא) אף בתחום שרבה, פורש, וכל שפוען ששומעין

שער הצינן

(ט) רש"י: (ט) ביהיוסף בשם הרא"ש: (י) פוסקים: (יא) ברתא ורש"י במשנה: (יב) גמרא: (יג) משנה ובפירוש הרוספוט שם: (יד) רבנו יונה, משום הפסוקים על ידי חסרון ידיעה יוכל לבוא לידי הקרא, כמין שיש הרס וגאיות שיכל להכליע אותן והוא ימדרם בקרקע חלקה, וכן לשון נזיה של התחומין שהוא ימדרם גגלים, ולפעמים גם להפך, דנמצא פה דנים כצנן המדידה להקל ולהחמיר, עין לעיל בסימן שצח סעיף א וסעיף ד, וכן מוכח בירושלמי דקאמר שם יתירוש שרבה אין שומעין לו, משמע מזה הפסוקים יוכל ההרדוט לבוא לקלא על ידי טעוה:

הלכות שפת סימן שצט

ביאורים ומוספים

הרב (ס"ז) שכל שאורך המדרון הוא משהו יותר מד' אמות, הרי זה בכלל מתלקט מתוך ה' אמות, ודינו בהבלעה.

מאידך, הגאון יעקב (עירובין נח, ב ד"ה להרמב"ם) דייק מלשון הרמב"ם בפירוש המשניות, שדוקא ה' אמות ממש דינו בהבלעה, אבל כשהשעור הוא קצת פחות מה' אמות, דינו באומד כמו מתלקט מתוך ד'. ולשיטתו לכאורה צריך לומר שכשהיה מעט יותר מה' דינו בהבלעה כמו ה', שאם לא כן יצא שדין הבלעה נאמר רק במתלקט מתוך ה' אמות מצומצמות.

והרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות שער ה סיא) וכן המאירי (עירובין נח, ב) כתבו, שבמתלקט עשרה טפחים מתוך יותר מחמש אמות דינו בקרקע חלקה, ומשמע בדברי השו"ע הרב ששיעור ד' אמות הוא בדיוק, ומעט יותר מזה דינו בהבלעה. והרמב"ם בחיבורו סתם בזה.

[שו"ע ס"ה]

הגויץ לנ"א, אם חוט המשקלת מתנתק מכנגדו למטה ארבע אמות.

(11) כזה

[שו"ע שם]

אז רואים אם יכול להכליעו כחבל של חמשים אמה מקליעיו.

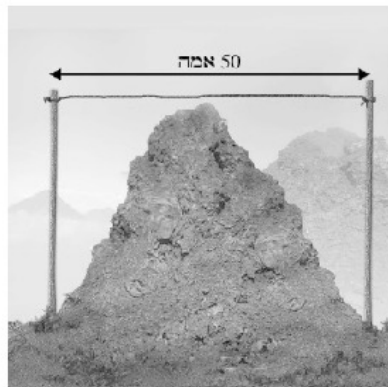
(12) כזה

המשך בעמוד הבא

[שו"ע ס"ד]

שיזקף עץ גבה בשפתו מזה וצץ אחר פנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה.

(7) כזה

[שו"ע שם]

מודדו כחבל של ארבע אמות, וכך יעשה: אחד צמד פרגלי הקר למטה ואחד למעלה מן המדרון ארבע אמות.

(8) אופן מדידה זה נקרא בלשון הגמרא (עירובין נח, ב תיר כיצד מקדיין) 'קידור', דהיינו שנחשב כאילו נוקבים את ההר ומודדים את התחום דרך הנקב.

והתבאר בגמרא (שם), שבשאר מדידות הנצרכות לדיני דאורייתא אין מקדיין בהרים, כגון לענין דין עגלה ערופה שצריך לדעת איזו עיר היא הקרובה אל החלל, אין מקדיין בהרים כשמודדים את המרחק מן ההרוע לעיר, וכן לענין עיר מקלט שתחום אלפיים אמה שביבוינה קולט את הרצח, אין מודדים תחום זה על ידי קידור ההרים.

[שו"ע שם]

נותן השחתון החבל פנגד לפ' והעלין כנגד רגליו.

(9) כזה

[ביה"ל ד"ה ומחלקט]

ואם מתלקטים מתוך ששה

(10) ולענין אופן המדידה בשיש מעט יותר מד' אמות, כתב השו"ע

